

Sammanfattning

En kommunanställd arbetstagare avskedades från sin anställning sedan han hade druckit alkohol i samband med utförandet av sina arbetsuppgifter och därefter i anslutning till arbetsdagens slut kört bil med en alkoholkoncentration uppgående till 1,2 promille i blodet. Fråga om avskedandet var lagligen grundat.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2009-03-18
StockholmDom nr 22/09
Mål nr A 175/08**KÄRANDE**

Fackförbundet SKTF, Box 7825, 103 97 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristen Åsa Tillberg, Fackförbundet SKTF,
adress som ovan

SVARANDE

Norrköpings kommun, 212000-0456, 601 81 NORRKÖPING
Ombud: arbetsrättsjuristen Sara Kullgren, Sveriges Kommuner och
Landsting, 118 82 STOCKHOLM

SAKEN

ogiltigförklaring av avskedande m.m.

Mellan Norrköpings kommun (kommunen) och Fackförbundet SKTF
(förbundet) föreligger kollektivavtal. J.S. är medlem i förbundet.

J.S. anställdes i kommunen år 1963. Han avskedades från sin anställning den 8 november 2008. Kommunen åberopade till grund för avskedandet att J.S. den 25 september 2007 hade druckit alkohol under utövandet av sina arbetsuppgifter och att han i anslutning till att arbetet avslutades för dagen hade kört bil, som var försedd med kommunens logotyp, med en alkoholkoncentration som uppgick till 1,2 promille i blodet.

Mellan parterna har uppkommit tvist om händelserna den 25 september 2007 utgör laga skäl för avskedande alternativt saklig grund för uppsägning.

Parterna har tvisteförhandlat utan att kunna enas.

Förbundet har väckt talan i Arbetsdomstolen och yrkat i första hand att Arbetsdomstolen ska

1. ogiltigförklara avskedandet av J.S.,
2. förplikta kommunen att till J.S. betala
 - a) lön med 21 450 kr per månad fr.o.m. den 9 november 2007 till dagen för huvudförhandling i målet, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25:e i respektive månad till dess betalning sker, och
 - b) allmänt skadestånd med 150 000 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning (den 14 juli 2008) till dess betalning sker.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte förelegat laga skäl för avskedande men väl saklig grund för uppsägning har förbundet i andra hand yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta kommunen att till J.S. betala

1. ekonomiskt skadestånd avseende lön under uppsägningstid med 21 450 kr per månad fr.o.m. den 9 november 2007 t.o.m. den 8 maj 2008, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25:e i respektive månad till dess betalning sker, och

2. allmänt skadestånd med 75 000 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning (den 14 juli 2008) till dess betalning sker.

Kommunen har bestritt yrkandena. Kommunen har som skäligt i och för sig vitsordat en månadslön om 21 450 kr och att ränta på lönebeloppen ska utgå från den 25:e i respektive månad. Inget belopp avseende allmänt skadestånd har vitsordats som skäligt.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört huvudsakligen följande.

Förbundet

J.S:s yrkesbakgrund m.m.

Vid tidpunkten för avskedandet hade J.S. varit anställd i kommunen i 44 år. Han har under anställningen haft en rad olika arbetsuppgifter, mestadels vid gatukontoret och tekniska kontoret. Han började som mättningsbiträde och blev senare mättningsledare. År 1972 tog han examen som byggnadsingenjör. Tidvis har han även arbetat som mättningsingenjör och verkmästare. Under 1990-talet arbetade han som projekteringsingenjör. I slutet av 1990-talet blev han IT-samordnare med ansvar för ett datasystem som hade 200 användare.

Vid midsommar år 2001 drabbades J.S. av en allvarlig och akut utmattningsdepression. Under ett antal år därefter var han sjukskriven i olika omfattning. Stress var sannolikt en orsak till sjukdomen. Han upplevde att det ställdes höga krav på honom i hans arbete. Dessutom ställde han höga krav på sig själv. J.S. tillhörde en arbetsgrupp med totalt fyra IT-tekniker. År 1999 omorganiserades IT-verksamheten med följd att J.S. blev ensam kvar med IT-ansvaret. Under ett antal år arbetade han mycket övertid på kvällar och helger. Hans arbetssituation blev allt mer pressad med krav från många håll.

Hösten 2003 började J.S. att arbetsträna några timmar per dag. I mars 2005 började han arbeta motsvarande 25 procent av en heltidstjänst. I november nämnda år övergick han till att arbeta halvtid. Någon gång under det året började J.S. att dricka alkohol för att dämpa sin ångest. Detta kulminerade i november samma år då han under alkoholpåverkan gjorde ett självmordsförsök. J.S. tog därefter kontakt med sin läkare och påbörjade medicinering med bl.a. Antabus.

Den 1 januari 2006 hölls ett avstämningsmöte med J.S., hans läkare samt företrädare för kommunen och försäkringskassan. Vid mötet konstaterades att J.S. alltså måste betraktas som instabil när det gällde hans ångestproblematik. Vidare konstaterades att han skötte sin antabusbehandling och att han under den senaste tiden inte hade känt något sug efter alkohol.

I maj 2006 genomfördes på kommunens begäran en utredning av legitimerade psykologen C.E. hos Psykologpartners W & W som gällde J.S:s psykologiska status samt hans möjligheter och begränsningar för en återgång till arbetet. I utredningen konstaterades att J.S. vid flera tillfällen hade använt sig av alkohol som ångestdämpande medel. Av utlåtandet framgår bl.a. att J.S. uppgav att han på grund av tidigare skrämmande händelser inte konsumerade någon alkohol alls och att han medicinerade med Antabus. I juni 2006 skrev C.E. på J.S:s begäran ett förtydligande till utlåtandet. J.S. påkallade förtydligandet med anledning av att han var orolig för att han skulle mista jobbet om kommunen av utredningen fick uppfattningen att han hade alkoholproblem. I förtydligandet står det bl.a. att J.S. under juni till november 2005 hade använt alkohol i ångestreducerande syfte.

Efter återgången till arbetet har J.S. haft särskilt anpassade arbetsuppgifter som får betraktas som konstruerade. Han upplevde att ingen var särskilt intresserad av de resultat han åstadkom. I september 2006 blev han dock placerad vid tekniska kontoret med L.S. som chef. Denna placering innebar en förbättring av hans arbetsituation. Även detta var visserligen ett tillskapat arbete, men J.S. upplevde ändå att arbetet var meningsfullt. Hans huvudsakliga arbetsuppgift bestod i kvalitetsuppföljning av tekniska kontorets entreprenörsavtal om drift och skötsel av gator, vägar och parker. J.S. gjorde bl.a. inspektioner av arbetsplatser på kommunens vägar och gator i syfte att kontrollera att kraven på trafiksäkerhet och personlig säkerhet uppfylldes vid exempelvis gatuarbeten. Den 2 april 2007 började J.S. att åter arbeta heltid.

J.S. kände en stark press att leva upp till de nya krav i arbetslivet som ställdes på honom. Vid samma tidpunkt som han åter började att arbeta heltid avled hans far. Hans stresskänsla ökade bl.a. eftersom han tvingades ägna tid och kraft åt att avveckla faderns företag. Sammantaget ledde den pressade situationen under våren 2007 till att J.S. åter började använda alkohol som ångestdämpande medel.

Händelsen den 25 september 2007 m.m.

Den 25 september 2007 fick J.S. en ny och tillfällig arbetsuppgift; han skulle med laser mäta hastigheten på bussar och spårvagnar som trafikerade Nygatan i centrala Norrköping. Mätningarna var föranledda av klagomål från närboende om alltför höga hastigheter. J.S. var vid tillfället klädd i bl.a. en gul reflexjacka märkt med tekniska kontorets logotyp. Han färdades till platsen i sin egen bil som genom magnetdekal var försedd med Norrköpings kommuns logotyp.

Själva mätningen ägde rum kl. 14–17. Under den tiden drack J.S. en och en halv burk cider med sju volymprocent alkohol. Mot slutet av arbetsdagen kom några nyfikna barn från en närbelägen fritidsgård och undrade vad han gjorde. Barnen tog med sig några av magnetdekalerna från bilen och försvann mot fritidsgården. J.S. fortsatte därefter med mätningarna. När arbetsdagen var slut, strax efter kl. 17, körde J.S. till fritidsgården för att återfå dekalerna. Sträckan uppgick till 190 meter.

Personal på fritidshemmet noterade att J.S. luktade alkohol och tillkallade polis som kom till platsen omkring kl. 17.30. J.S. fick genomgå utandningsprov som visade att hans alkoholkoncentration uppgick till 0,61 milligram per liter utandningsluft.

Den 21 november 2007 dömdes J.S. av Norrköpings tingsrätt för grovt rattfylleri till villkorlig dom med en föreskrift att utföra samhällstjänst i 50 timmar. Påföljden för grovt rattfylleri är normalt fängelse. Vid bedömningen av påföljdsfrågan beaktade tingsrätten att J.S:s alkoholkoncentration inte väsentligt hade överstigit promillegränsen för grovt rattfylleri, att han färdats en kort sträcka och att det inte visats att det varit fråga om en trafikfarlig körning.

Den 3 oktober 2007 stängdes J.S. av från arbetet. Han var därefter avstängd utan lön fram till den 8 november 2007 då han avskedades. Kommunen gjorde inget försök att omplacera J.S. Han erbjöds inte heller någon rehabilitering för alkoholproblematik.

J.S. sökte själv redan samma kväll som rattfylleriet inträffade kontakt med sin läkare och påbörjade återigen antabusbehandling. Han tog även kontakt med öppenvårdsteamet Pilen och inledde missbruksbehandling.

Möjlighet till alkoholås

Till följd av rattfylleriet återkallades J.S:s körkort för en period om ett år. Kommunen har som argument mot en omplacering framfört att körkort krävdes för de tjänster som kunde ha varit aktuella. I dag finns dock möjligheten att utrusta bilen med alkoholås. Den som deltar i ett s.k. alkoholåsprogram får beslutet om återkallelse av körkortet ändrat till en villkorlig återkallelse. J.S. hade därför inte behövt vara utan körkort annat än under en period om ca två månader i väntan på alkoholåset. J.S. hade därefter med hjälp av ett alkoholås kunnat fortsätta med de arbetsuppgifter han hade före händelsen den 25 september 2007 liksom andra arbetsuppgifter som fordrade bilkörning.

Det finns inget som tyder på att länsstyrelsen inte skulle ha beviljat J.S. möjligheten att köra bil med alkoholås. Under överläggningarna inför avskedandet framförde J.S. att han var beredd att själv bekosta ett alkoholås för att kunna fortsätta att arbeta. Då kommunen inte var intresserad av en sådan lösning ansökte aldrig J.S. om alkoholås.

Omplacering m.m.

I oktober 2008, dvs. nästan ett år efter att J.S. hade avskedats och först efter påpekande från förbundet, genomförde kommunen en omplaceringsutredning. Omplaceringsutredningen omfattar inte all relevant tid, eftersom den tar sin början dagarna efter händelserna den 25 september 2007 och slutar den dag då J.S. avskedades. Således har inte anställningar som funnits att söka före den 25 september 2007 inkluderats eller arbeten som varit möjliga att söka efter den 8 november 2007.

Om kommunen ansåg det olämpligt att J.S. befann sig ute i trafiken under arbetet fanns omplaceringsmöjligheter som visserligen krävde körkort, men som enbart innebar att han med bil behövde transportera sig mellan olika arbetsställen. Exempelvis utlyste kommunen under vecka 40 år 2007 ett arbete som bygglovsingenjör. J.S. som är utbildad byggingenjör var kvalificerad för den anställningen.

Under vecka 36 år 2007 utlystes en anställning som medarbetare till hemtjänsten. För detta arbete uppställdes, förutom körkort, inga speciella kvalifikationer. Kommunen utannonserade dessutom under hösten ett antal arbeten som personlig assistent. Kommunen uttryckte önskemål om att sökanden till dessa arbeten, som utannonserades den 12 september, den 17 november och 18 december 2007, hade genomgått gymnasiets omvårdnadsprogram eller liknande. Detta kan dock inte uppfattas som något absolut krav. Kommunen har över huvud taget inte försökt att ta reda på om J.S. uppfyllde kriterierna.

Omplaceringsutredningen brister vidare i det avseendet att den enbart omfattar tillsvidareanställningar på heltid. Inte heller har kommunen undersökt möjligheten att "samla ihop" arbetsuppgifter för J.S. När det är fråga om ett så långt anställningsförhållande som i detta fall får kommunen tåla att det under någon tid uppstår ett "glapp" då kommunen inte kan erbjuda några arbetsuppgifter. J.S. har aldrig tidigare under sin 44 år långa anställning fått några anmärkningar. Han har utfört sina arbetsuppgifter vid tekniska kontoret med stor uppskattning.

Grunden för talan

Det föreligger inte laga skäl för avskedande eller ens saklig grund för uppsägning av J.S. Kommunen har därtill brustit i sin rehabiliteringsskyldighet och sin omplaceringsskyldighet. Avskedandet ska mot den här bakgrunden ogiltigförklaras och kommunen ska ersätta J.S. för förlorad lön samt betala allmänt skadestånd till honom.

Kommunen

J.S:s arbetsuppgifter och sjukskrivningsperiod

J.S. har arbetat för kommunen sedan år 1963. Han började som mättningsbiträde, avancerade till mättningsledare och har därefter arbetat med

olika arbetsuppgifter inom kommunen. År 1997 blev han IT-samordnare. Den tjänsten ledde till att J.S. drabbades av en utmattningsdepression som medförde att han var sjukskriven under lång tid. Utmattningsdepression tar ofta lång tid att rehabilitera, vilket det även gjorde i J.S:s fall. Redan under år 2002 kunde kommunen konstatera att arbetsuppgiften som IT-samordnare inte längre fanns kvar på grund av en omorganisation. Rehabiliteringen kom därför att syfta till en återgång i arbete mera generellt och inte just till arbetet som IT-samordnare.

Kommunens rehabiliteringsinsatser

Under de år J.S. var sjukskriven förekom kontinuerliga rehabiliteringsmöten. Kommunen medverkade till olika rehabiliteringsinsatser för J.S., bl.a. i form av samtalsterapi och stresshantering. Genom arbetsträning prövade han sin förmåga och ansågs slutligen, under år 2006, ha återfått sin fulla arbetsförmåga.

Vid rehabiliteringsmötena har företrädare för kommunen i vart fall vid två tillfällen, dels någon gång under år 2002, dels i januari 2006, uttryckligen ställt frågan till J.S. om han hade missbruksproblem. Vid tillfället år 2002 deltog även J.S:s läkare, S.L. Både J.S. och läkaren förnekade missbruksproblematik. Läkaren uppgav dessutom att J.S. inte befann sig i någon riskzon för alkoholmissbruk. I januari 2006 fanns skäl för kommunens rehabiliteringssamordnare H.S. att åter ställa frågan om förekomst av alkoholmissbruk. Detta skedde vid ett rehabiliteringsmöte vid vilket det framkom att J.S. åt Antabus. H.S. var angelägen om att ta reda på hur det förhöll sig med ett eventuellt missbruk. Om J.S. hade missbruksproblem eller om hans sjukdom på något sätt var relaterad till alkohol så skulle kommunens rehabiliteringsinsats omfatta även den problematiken. För kommunens del var det viktigt med adekvat rehabilitering. Även vid detta tillfälle fick kommunens företrädare bekräftat att J.S. inte hade alkoholproblem eller annan missbruksproblematik. Den omständigheten att J.S. åt Antabus förklarades med att han då inte skulle kunna dricka alkohol. Det var nämligen viktigt att han inte konsumerade alkohol över huvud taget eftersom det skulle kunna motverka övrig medicinsk behandling.

J.S:s arbetsförmåga ökade, som nämnts ovan, under år 2006. Det blev därför angeläget att än mer aktivt hitta en permanent placering för honom. Kommunen beställde en arbetsförmågeutredning av psykologen C.E. vid Psykologpartners W & W. Kommunen ville få utrett vilka förutsättningar för arbete som J.S. hade. Vidare ville kommunen få klarlagt om missbruksproblem förelåg. Ett tillägg till utredningen gjordes på initiativ av J.S. Bakgrunden till det var att företrädare för kommunen vid genomgång av utredningen hade reagerat över vad som nämndes om J.S:s alkoholkonsumtion. Kommunen försökte vid genomgången få klarhet i hur situationen var vid den aktuella tidpunkten, dvs. om J.S:s alkoholvanor var desamma som under år 2001. Kommunen fick genom tillägget bekräftat att alkoholproblematiken inte längre kvarstod.

J.S:s arbetsuppgifter och arbetssituation under åren 2006 och 2007

Det krävdes ett grundligt arbete för att hitta ett arbete som passade J.S. Hösten 2006 placerades han vid tekniska kontoret. Både kommunen och J.S. var nöjda med den lösningen.

Tekniska kontoret ansvarar för stadsmiljö, naturvård och avfallshantering samt vägar och trafik, bl.a. kollektivtrafik, färdtjänst och skolskjuts. J.S:s arbetsuppgifter utgjordes huvudsakligen av kvalitetssäkring av kommunens entreprenörers arbete, företrädesvis avseende drift och skötsel av gator, vägar och parker. Inriktningen låg på att utreda om kraven på trafiksäkerhet och personlig säkerhet uppfylldes. Innehav av körkort var en förutsättning för arbetet. Den 4 maj 2007 avslutades rehabiliteringen. J.S. arbetade då heltid.

Händelsen den 25 september 2007

Tisdagen den 25 september 2007 inträffade händelsen som har föranlett avskedandet. J.S. hade vid tillfället till uppgift att kontrollera farten på kollektivtrafiken i en del av Norrköpings kommuns stads kärna. Anledningen till kontrollen var att boende hade klagat på buller. J.S. körde vid tillfället sin egen bil men den var dekorerad med Norrköpings kommuns logotyp. På eftermiddagen, vid 13.30-tiden, inleddes hastighetskontrollen. I protokollet från kontrollen finns en hastighetsnotering angiven för var och varannan minut. J.S. hade placerat sitt fordon inte långt ifrån fritidsgården Strömvillan. Några av ungdomarna därifrån blev nyfikna på vad J.S. gjorde och gick dit och pratade med honom.

Ungdomarna tog en av de magnetdekalerna som var fäst på bilen och kastade den i en villaträdgård. Skälet till att J.S. körde bilen till fritidsgården var att, som kommunen har uppfattat saken, han ville återfå dekalen. Föreståndaren för fritidsgården, A.L., mötte ungdomarna som kom springande och skrek att de var jagade av en fyllgubbe. När A.L. träffade J.S. uppfattade han att J.S. luktade alkohol och kontaktade därför polisen.

Polisen lät J.S. göra ett utandningsprov. Det visade en alkoholkoncentration om 0,61 milligram per liter utandningsluft, vilket motsvarar 1,2 promille alkohol i blodet. Den höga alkoholkoncentrationen medförde att körkortet omgående återkallades.

Kommunens alkoholpolicy

I kommunen finns en drogpolicy som föreskriver att all användning av droger under arbetstid är förbjuden. Det finns även i riktlinjerna för trafiksäkerhet ett krav på att personalen vid förande av fordon i tjänsten inte får vara påverkade av alkohol eller andra droger samt att personalen genom sitt körsätt och beteende alltid ska uppträda som en förebild i trafiken.

Händelseförloppet efter den 25 september 2007

J.S. erkände inför kommunen att han hade druckit alkohol på arbetstid i samband med att han utförde sin uppgift att kontrollera trafiken. J.S. bekräftade även att han hade kört bilen till fritidsgården. Som skäl till att han druckit angav han att arbetsuppgiften var tråkig. Händelsen föranledde kommunen att den 2 oktober 2007 underrätta och varsla om avskedande av J.S. Därefter hölls överläggningar. J.S. avskedades sedan den 8 november 2007. Den 21 november samma år dömdes han för grovt rattfylleri.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte föreligger laga skäl för avskedande gör kommunen gällande att det i vart fall finns saklig grund för uppsägning. Kommunen bestrider att handlandet har varit föranlett av någon psykisk press eller alkoholproblematik som kan minska allvaret i agerandet. Förbundet har inte heller gjort gällande att händelsen har sin grund i alkohol-sjukdom.

Särskilt om rehabiliteringsskyldigheten

Ansvar för rehabilitering föreligger vid sjukdom enligt bestämmelserna i 22 kap. lagen om allmän försäkring. J.S. lider inte av alkoholsjukdom. Det har inte heller funnits någon sjukdomsbild som skulle kunna relateras till någon alkoholproblematik. Kommunen har inte heller uppfattat att J.S. haft alkoholproblem. Det bestrids att ett avslutande av anställningen hade kunnat förhindras om arbetsgivaren hade vidtagit rehabiliteringsåtgärder.

Omplaceringsfrågan

Det bestrids att kommunen inte skulle ha uppfyllt sin omplaceringsskyldighet och att omplaceringsutredningen skulle ha varit alltför begränsad till sin omfattning. Omplaceringsutredningen omfattar lediga arbeten under en period om sex veckor. Den inleddes den 1 oktober 2007, i samband med att kommunen underrättade och varslade om avskedande, och pågick fram till beslutet om avskedande. Kommunen är inte skyldig, som förbundet påstår, att ta hänsyn till arbeten som utannonserats med sista ansökningsdag före den 25 september 2007 eller till arbeten som utannonserats efter beslutet om avskedande. Under alla förhållanden saknar J.S. tillräckliga kvalifikationer för de lediga arbeten som förbundet har hävdat att J.S. borde ha omplacerats till.

Kommunen kunde inte anförtro J.S. att i fortsättningen utföra arbete med användande av bil sedan han hade druckit alkohol under arbetstid och därefter kört bil med en hög alkoholkoncentration. Detta gällde även för den händelse J.S. skulle ha erhållit ett alkoholås. Kommunen uppfattade inte alkoholås som en reell möjlighet för J.S. Kommunen bestrider också att J.S. under förhandlingarna skulle ha fört fram möjligheten till alkoholås för att få beslutet att återkalla körkortet ändrat till en villkorlig återkallelse. J.S. har inte heller ansökt om alkoholås. Någon möjlighet att köra bil med alkoholås har alltså inte funnits. Kommunen kan vitsorda att det fanns en möjlighet att ansöka om att

delta i ett alkoholprogram, men inte att ett sådant deltagande därmed också skulle ha beviljats.

Förbundet har gjort gällande att J.S. hade kunnat omplaceras till en utannonserad anställning som bygglovsingenjör. Det arbetet krävde byggteknisk utredning, kunskap om bygglovslagstiftningen och körkort. J.S:s utbildning från år 1972 uppfyller inte kravet på byggteknisk utbildning för arbete som bygglovsingenjör. J.S. saknar vidare kunskap om bygglovslagstiftningen. Dessutom uppfyllde J.S. inte kravet på körkort då hans körkort var återkallat. Kommunen bedömde att risken var stor att körkortet skulle var återkallat under en lång tid. Anställningen som bygglovsingenjör var dessutom ett vikariat.

Förbundet har gjort gällande att J.S. även kunde ha omplacerats till lediga anställningar som personlig assistent och arbete inom hemtjänsten. För det ena arbetet som personlig assistent hade kommunen önskemål om att den sökande var utbildad personlig assistent, undersköterska eller hade liknande kompetens. För ett annat ledigt arbete som personlig assistent var önskemålet att den sökande hade gått gymnasiets omvårdnadsprogram eller motsvarande. För det tredje lediga arbetet som personlig assistent krävdes att sökanden var utbildad till personlig assistent, "uska", dvs. undersköterska, eller ha annan likvärdig erfarenhet. För anställningen som medarbetare vid hemtjänsten var körkort ett krav. Dessutom var sista ansökningsdag för det arbetet den 14 september 2007, dvs. ansökningstiden gick ut 11 dagar innan det avskedsgrundande agerandet ägde rum. J.S. hade sammanfattningsvis inte tillräckliga kvalifikationer för något av arbetena.

Samtliga ovan nämnda anställningar var tidsbegränsade. En omplacering till någon av dem hade bara löst omplaceringsfrågan under en begränsad tid. Det kan inte krävas att kommunen skulle ha omplacerat J.S. till en tidsbegränsad anställning. Kommunen bestrider dock att omplaceringsutredningen, som förbundet påstår, inte i och för sig skulle ha omfattat tidsbegränsade anställningar. Kommunen har inte sagt upp J.S. på grund av sjukdom. Kommunen bestrider därför att den skulle ha varit skyldig att ens utreda möjligheten att "skrapa ihop" arbetsuppgifter till vilka J.S. hade kunnat omplaceras.

Grunden för talan

J.S. har under arbetstid druckit alkohol när han hade till uppgift att kontrollera trafiken. Han har sedan kört bil med en så hög alkoholkoncentration att gärningen i den efterföljande straffrättsliga behandlingen rubricerats som grovt rattfylleri. Vidare har J.S. som företrädare för kommunen uppträtt berusat. Kommunens förtroende för honom är förbrukat. J.S. har genom sitt handlande grovt åsidosatt sina åligganden mot kommunen. Det finns därför laga skäl för avskedande. I vart fall har det funnits saklig grund för uppsägning.

Kommunen har inte brustit i att uppfylla sin rehabiliteringsskyldighet eller sin omplaceringsskyldighet.

Domskäl

Tvisten

J.S. avskedades den 8 november 2007 från sin anställning hos kommunen. Avskedandet föranleddes av att J.S. den 25 september 2007 hade druckit alkohol i samband med utförandet av sina arbetsuppgifter, att han därefter kört bil försedd med kommunens logotyp med en alkoholkoncentration i blodet om 1,2 promille och att han därtill, enligt kommunens påstående, uppträtt berusat.

Den huvudsakliga tvistefrågan gäller om avskedandet var lagligen grundat.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling.

Vid huvudförhandlingen har på förbundets begäran hållits förhör under sanningsförsäkran med J.S. samt vittnesförhör med distriktsläkaren S.L., ombudsmannen C-J.R. och socialsekreteraren B.J.

På kommunens begäran har hållits förhör med strategen och f.d. verksamhetschefen vid tekniska kontoret i Norrköpings kommun L.S., rehabiliteringshandläggaren H.S., HR-strategen Y.A. och fritidsgårdsföreståndaren A.L.

Härutöver har parterna åberopat viss skriftlig bevisning.

Kort om bakgrunden till avskedandet

Av utredningen har följande, i allt väsentligt ostridiga, uppgifter framkommit om J.S:s anställning och det händelseförlopp som ledde fram till avskedandet.

J.S. anställdes i kommunen år 1963. Under anställningen har han arbetat med en rad olika arbetsuppgifter, huvudsakligen vid gatukontoret och tekniska kontoret. Sommaren år 2001 blev J.S. sjukskriven för utmattningsdepression. Rehabilitering pågick därefter fram till våren 2007 då han åter började arbeta full tid. Sedan år 2006 var han placerad vid tekniska kontoret och arbetade med kvalitetssäkring av kommunens entreprenörers arbete. Arbetet var tillskapat för att passa J.S:s förutsättningar.

Den 25 september 2007 hade J.S. i uppgift att på en viss vägsträcka kontrollera förbipasserande bussars och spårvagnars hastighet med hjälp av en lasermätare. Kontrollen var föranledd av klagomål från närboende om bl.a. bullerstörningar. J.S. utförde mätningen från sin egen bil som han brukade använda i arbetet. Bilen var vid tillfället märkt med magnetdekaler som visade kommunens logotyp. J.S. hade på sig bl.a. en reflexjacka märkt med kommunens namn. J.S. drack alkohol under tiden han utförde mätningen. Enligt egen uppgift drack han en och en halv flaska cider av en

sort som innehöll sju volymprocent alkohol. Under arbetets utförande hade några barn från en närbelägen fritidsgård kommit fram till J.S. och talat med honom. Sedan J.S. hade slutfört mätningarna upptäckte han att några magnetdekalerna saknades på bilen. Han misstänkte att något av barnen var ansvarigt för detta och körde därför till fritidsgården för att återfå dekalerna. Föreståndaren för fritidsgården uppfattade att J.S. luktade alkohol och tillkallade polis. Det utandningsprov som J.S. sedan fick lämna visade att han hade en alkoholkoncentration som motsvarade 1,2 promille i blodet. J.S. dömdes sedermera för grovt rattfylleri till villkorlig dom med föreskrift om att fullgöra 50 timmars samhällstjänst. J.S. fråntogs omedelbart körkortet och detta var sedan återkallat under ett år. Direkt efter händelsen tog J.S. kontakt med öppenvårdsteamet Pilen och inledde en missbruksbehandling.

Har det förelegat laga skäl för avskedande?

Enligt 18 § anställningsskyddslagen får avskedande ske om arbetstagaren har grovt åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren. Ett avskedande får, som framhållits i förarbetena, ske endast i flagranta fall. Det ska vara fråga om ett sådant avsiktligt eller grovt vårdslöst beteende som inte rimligen ska behöva tålas i något rättsförhållande. Av förarbetena framgår att bestämmelsen i första hand syftar på förfaranden som har direkt samband med anställningen (se prop. 1973:129 s. 149).

J.S. har druckit alkohol samtidigt som han utfört arbetsuppgifter för arbetsgivarens räkning. Den delen av det handlande som lagts honom till last har alltså obestriddligen ägt rum i anställningen. Från förbundets sida har framhållits att det han i övrigt lagts till last har skett sedan han hade avslutat arbetet för dagen. Emellertid kan konstateras att framförandet av bilen skedde i direkt anslutning till att J.S. hade avslutat hastighetsmätningarna, att bilen då alltså var försedd med dekalerna med kommunens logotyp, att han uppträdde i en kommunmärkt jacka och att han körde till fritidsgården och kontaktade föreståndaren och barnen där för att hämta tillbaka kommunens egendom. Även om körningen, som sedermera bedömdes som grovt rattfylleri, måhända ägde rum efter arbetstidens slut har den således, enligt Arbetsdomstolens mening, haft en klar anknytning till J.S:s anställning.

Vid bedömningen av om J.S:s handlande varit så allvarligt att det berättigat kommunen till att avskeda honom måste, förutom de nyss anförda omständigheterna, beaktas även följande. Den företagna bilfärden var visserligen kort men J.S. körde bilen med en alkoholkoncentration i blodet som överskred den straffrättsliga gränsen för grovt rattfylleri. Han körde också bilen intill ett fritidshem för barn och ungdomar. Det torde finnas en påtaglig risk för förtroendeskada i förhållandet till kommunens entreprenörer när det blir känt att den som utfört kontroller av dem dels varit alkoholpåverkad i sitt arbete, dels i anslutning till arbetet kört bil berusad. Det kan inte heller betvivlas att kommunens förtroende för J.S. har skadats till följd av det inträffade.

Sammanfattningsvis anser Arbetsdomstolen att J.S:s handlande inneburit att han har grovt åsidosatt sina åligganden mot kommunen. J.S:s handlande har alltså varit av ett sådant allvarligt slag att det kan föranleda ett avskedande.

Till skillnad från vad som gäller vid en prövning av om saklig grund för uppsägning föreligger vägs personliga omständigheter normalt inte in vid bedömningen av om laga skäl för avskedande är uppfyllt. I de fall ett handlande är av sådant allvarligt slag att det i sig kan motivera ett avskedande kan personliga förhållanden alltså endast undantagsvis anses ha sådan tyngd att de kan få betydelse vid bedömningen av handlandet.

Av utredningen framgår att kommunen under rehabiliteringen av J.S. med anledning av hans sjukskrivning för utmattningsdepression försökte få klarhet i om han även hade missbruksproblem. Med hänsyn till att J.S. förnekade missbruk och det inte i övrigt framkom omständigheter som visade på något sådant kan kommunen inte heller anses ha haft någon rehabiliteringsskyldighet med inriktning mot ett missbruksbeteende. Förbundet har inte ens påstått att J.S. vid tidpunkten för avskedandet led av ett alkoholberoende av sjukdomskaraktär. Vad som framkommit om J.S:s personliga förhållanden i övrigt är enligt Arbetsdomstolens mening inte av sådan karaktär att de bör tillmätas betydelse vid bedömningen av om bolaget haft rätt att skilja honom från anställningen. Vidare saknar det förhållandet att J.S. arbetat för kommunen under en mycket lång tid och att han tidigare utfört sina arbetsuppgifter utan någon anmärkning betydelse vid prövningen av avskedandefrågan. Arbetsdomstolen finner alltså att kommunen har haft rätt att skilja J.S. från anställningen på det sätt som har skett. Förbundets talan ska därför avslås.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång ska förbundet som förlorande part förpliktas att ersätta kommunen för rättegångskostnader. Om beloppet råder inte tvist.

Domslut

1. Fackförbundet SKTF:s talan avslås.
2. Fackförbundet SKTF ska ersätta Norrköpings kommun för rättegångskostnader med nittiotretusentrettiofyra (93 034) kr, varav 85 500 kr för ombudsarvode, jämte ränta på det förstnämnda beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Carina Gunnarsson, Dag Ekman, Folke K. Larsson, Gunnar Göthberg, Teddy Glans, Per Winberg (skiljaktig) och Margareta Zandén (skiljaktig)

Sekreterare: Anne Lillieroth

Ledamöterna Per Winbergs och Margareta Zandéns skiljaktiga mening

Vi delar majoritetens uppfattning att J.S:s handlande i och för sig är av allvarlig karaktär. Till skillnad från majoriteten anser vi att de omständigheter som talar för att J.S. ändå ska få behålla sin anställning har en sådan tyngd i det här fallet att de bör beaktas vid bedömningen av om ett avskedande får ske. De omständigheter vi då anser att man bör fästa särskild vikt vid är följande. J.S. hade under en lång följd av år varit sjukskriven för utmattningsdepression och hade bara något halvår före händelserna den 25 september 2007 börjat arbeta fullt ut igen. Det får anses ha framkommit att han även vid den tidpunkten, trots att han återgått i heltidsarbete, hade svårigheter att hantera sin ångest. Han har arbetat för kommunen under en synnerligen lång tid och annat har inte framkommit än att han under denna tid alltid har skött sina arbetsuppgifter väl. Det som lagts honom till last är visserligen som anförts allvarligt, men ter sig ändå mot den här bakgrunden som en enstaka förlöpning. Sammanfattningsvis bör de nu anförda omständigheterna enligt vår mening tillmätas en sådan tyngd vid bedömningen att det av kommunen vidtagna avskedandet inte kan anses lagligt grundat.

Överröstade i denna fråga har vi i fråga om rättegångskostnaden ingen annan uppfattning än majoriteten.